

ПАТРИК КОВАЛСКИ

КУТИЈА, И У ЊОЈ ВУКОВИ

1. Све је почело тако што је Пећа посредством једне несрећне трговинске трансакције дошао до поседа над технологијом за универзално гранулирање, иако није знао шта дођавола да ради са таквим нечим. *Шћиа дођавола да радим са ѿтехнолоџијом за универзално г̀ранулирање?*, питао се он.

Одговор се није наметао упркос чињеници да је пуна три дана зурио кроз прозор, право у ону тачку за коју је интуитивно осетио да би могла бити место на којем би се одговор могао наметнути. *Сувише је ѿу може, моџао, моџла, моџло...*, закључи Пећа на измаку трећег дана бдења. Пуна три дана није спавао, јео нити пио. Успео је да се одвуче до кухиње и халапљиво прогута пола литре воде, но кад је отворио фрижидер слабост га коначно савлада, те се стровали на под и паде у нешто у сваком погледу ближе коми неголи сну.

Кад се ѿробудим можда ће све несћиаѿи, беше његова последња земаљска мисао за следећа 24 часа. Онако опружен у довратку фрижидера који га је обасјавао својом лампицом, подсећао је на упокојеног свеца обасјаног благом милошћу божјом.

2. Пробудивши се Пећа помисли: *Сад је све несћиало*, и још: *Сад ѿек знам шћиа је ѿрава џлад*. Како је фрижидер остао отворен цео дан, већина хране беше се покварила. Једини јестив био је жути растопљени путер. Било је и хлеба, четири дана старог, на који се свакако није дало ништа намазати. Пећа направи кашу од измрвљеног хлеба и путера и халапљиво је прождра кашиком. Пронађе и флашу сока од парадајза и њу попи у два гутљаја. Запањιο се схвативши да ништа боље није јео у животу. *Сад знам шћиа је сћварно џлад*, понови у себи још једном седећи леђима наслоњен на креденац, осећајући се бескрајно тешким. Тада му поглед паде на обичну

картонску кутију која је лежала на столу и у себи крила тајну технологије за универзално гранулирање. Ништа није нестало. Пећа осети потиштеност а да то није могао себи објаснити.

3. Следећих неколико дана провео је под снажним утицајем претходног доживљаја. Искуство са стварном глађу отворило му је дотад неоткривене хоризонте сладокуства. Како је продајом неких старих слика из породичног наслеђа дошао до пристојног капитала, сада су се на његовој трпези свакодневно могли наћи пршута, пармезан, лигње, телетина и све у том смислу.

Али док би уз цигарету и чашу квалитетног вина ослушкивао варење у желуцу (тада би му се чинило да је то извор свеколике музике), спокој би му покварио поглед на ону картонску кутију. Није могао да схвати зашто га та ствар толико опседа. Као да је уместо једне просте предметности са којом није знао шта да ради купио проклетство. У питању свакако није био новчани губитак, квантитативно незнатан, а уосталом није био у правом смислу ни губитак – кутија је лежала ту пред њим размећући се својом предметношћу.

Зар сам њолудео, питао се Пећа, њо је само једна карџонска куџија, у куџији само једна ѓлуџа ѡехнологија. Но без обзира колико себе уверавао у бесмисленост свог немира, овај га није напуштао. Коначно закључи да му нема друге него да отвори кутију и барем покуша да искористи оно у њој не би ли повратио душевни мир.

Док су му дрхтави прсти пословали око канапа којим је кутија била увезана, сетио се Пандоре. *Пандора је њогрешно схваћена*, помисли. *Нема ѡу никакве радозналостџи, бар не у оном конвенционалном смислу. Она је морала да оѡтвори, као ѡџио и ја морам, као ѡџио су Адам и Ева морали да уберу јабуку. Није ѡу никад било избора. Морали смо... морамо да оѡворимо да бисмо наѡцил душевни мир, мада куџија може биѡћи извор свих зала и немира. Парадокс.* И тада, док је чукао над отвореном кутијом, пред очима му се указа чудна слика – поље кукуруза и на хоризонту усамљено дрво. Са дрвета нешто виси. Обешен човек.

4. Пећа се најези. Слика обешенака била је тако пластична да се могла физички осетити, као влажан бол у костима. Наједном му се учини да заиста осећа бол и да му слабост обузима цело тело. Одвукао се до кауча оставивши отворену кутију на поду. Лежао је зурећи у екран, тек напола схватајући шта се око њега и у њему дешава. Упао је у вакуум, као човек који почне нешто да тражи па у међувремену заборави шта је тражио, али наставља да се врзма по соби преврћући ствари са изразом потпуног идиотизма у очима.

Наједном му се свест поврати. Није имао представу о томе колико је времена прошло у магновењу, али морало је потрајати

доста дуго, јер је пало вече. Окруживао га је мрак. Осим телевизора сва светла цивилизације беху погашена. Пећа осети дечји страх од самоће у тами, и дуго се није померао испод ћебета којим се штитио као плаштом невидљивости, но напослетку га бол у бешици нагна на покрет. *У зајадној култури далеко је прихваћљивије да одрасла јединка буде поједена од сирани чудовишта које вреба у шами нешто да се умокри испод покривача из сирани од истога што чудовишта, које уосталом ни не постоји,* помисли Пећа и лажно се насмеја на ову досетку палећи сва светла пред собом на путу до купатила. Иако су сијалице бљештале свуда наоколо, он се непрестано освртао, жалећи што нема очи и на потиљку.

5. И тада се, у светлу мисли о чудовишту и мокрењу, сети приче о свом деди који је, као у бајци, живео једном давно на једној удаљеној планини, радећи целог живота све оно што људи иначе раде живећи једном давно на једној удаљеној планини; све док извесне зимске ноћи није устао из кревета, запалио своју лулу и, онако у гаћама, просто одшетао у шуму. Ујутру су нађени само крвави трагови које су вукови оставили за собом. *Али то нема везе,* мислио је Пећа, *не може да има везе. Није ваљда деда имао да бира између тога да се уишца у кревети и да га изједу вуци. Додуше, у иптеријархалној средини у којој је живео свакако би била велика срамота уишца се у кревети, и није срамота да ће поједу вуци, али могао је да ишца иза колибе, или чак кроз прозор, јер ко уишце гледа шца људи у планини раде ноћу. Кад би вукови појели сваког коме се ноћу иришца, људи би брзо изумрли а вукови се намножили.*

Наједном му у глави сину осветљавајућа мисао и за тренутак се учини да је цео свет стао (такав тренутак морао је постојати и непосредно пре него што ће Архимед истрчати из каде или док је Њутн још увек чешкао место на глави на које је пала јабука). *Па деда је извршио самоубиство!* То је сада било кристално јасно и објашњавало је сву ону мистификацију којом је фамилија овијала случај. *Свакако да није срамота да ће поједу вукови, то је чак и нека форма јуначке смрти, али лудило и самоубиство су ишца срамота и грех. Зашто деда није изабрао конопац или пушку. Сада је све јасно. Значи – деда се убио.* Легао је да спава са помешаним осећањем усхићења због новог открића и језе због смисла самог открића.

6. Кутија је ујутру била још увек присутна, сада отворена и још више га тиштећи. *Изгледа да сам луд као и деда,* помисли Пећа пијући кафу и посматрајући кишу кроз прозор. Поглед му се хипнотички лепио за појаве на улици. Посматрао је неку жену у ружичастом доњем делу тренерке и с марамом на глави како

баца велику црну кесу у контејнер, а затим претрчава улицу иако су се аутомобили споро ваљали по њој. Мали жути пас, покисао и наострешен, трљао је бок о кору дрвета и зевао. Студенти су пролазили носећи на главама кесе уместо капа. Небо је било светло и сиво, једнолично, без нијанси. *Све је иако ајсџракџно и лирично, као њиха музика*, помисли Пећа и онесвести се.

7. Кутија је била и даље упорно присутна. Чинила се још отворенијом, мада је Пећа знао да је то привид, трик ума. *Технологија за универзално гранулирање*, понови он неколико пута, прво шапатом а онда и гласно. Речи му се учинише бесмисленим.

8. Технологију за универзално гранулирање развила је једна фармацеутска компанија из унутрашњости. *Након овог ојкрића*, самоуверено је тврдио истраживачки тим, *гранулирање више никад неће бити истио. Без лажне скромности усуђујемо се да кажемо да смо ојворили нову сџраницу у сџјорији гранулирања, а с обзиром на важности овог асџекџа људске делатности у савременом добу – џо није, ниџи може бити мали џодвиџ.*

Иако недовољно испитано, откриће је одмах патентирано у Републичком заводу за патенте, вероватно из страха од плагирања. Али технологији за универзално гранулирање не беше суђено да одигра своју историјску улогу у директној производњи. У то време вођен је тихи рат око фармацеутске индустрије у земљи, рат са непознатим бројем зарађених страна и односом снага. Исход једне од битака био је слом компаније праћен власничким и кадровским променама, што је нову технологију бацило прво у заборав а онда у руке једног субјекта који је седео у соби потиштен јер није знао шта с њом да чини.

9. *Шџа да радим с џим?*, питао се Пећа по ко зна који пут. Ове речи почеше у њему да изазивају физичку мучнину. Проклињао је самог себе. Никад се није сматрао прагматичним, често чак ни рационалним, никада га није водила похлепа, жеља за доказивањем, успехом. Животне поразе подносио је стоички, пуштао да их завеје време, све у свему био је у приличној мери скромна и стабилна особа. А сада га је ова ствар опседала као демон. Морао је нешто да учини са њом, просто је морао.

Изгледа да дух цивилизације коначно џружа своје канџе ка мени, помисли он отварајући флашу пива. Сео је и почео да вади садржај кутије на сто. Разгледао је документацију, апаратуру и препарате са делимичним разумевањем или без њега. Овако изложена, његова Пандорина кутија прилично је изгубила на мистичности.

Ко зна, можда све на крају сџадне добро, помисли Пећа.

10. Следећег дана је набавио неколико књига из области пословности. Отворио је прву, насловљену: „Библија савременог

пословања”. Прва реченица у њој гласила је: *Не постоје лоше прилике за развој бизниса и стварање профита*. Пећа завитла књигу преко собе, она залепрша страницама као рањена патка и тресну о зид. Отворио је другу, „Да ли желите да постанете успешан пословни човек?” Прва реченица гласила је: *Први корак који морате, подвлачимо морате, учинити на ваџем путу ка пословном успеху је тај да схватите да се свуда у свету који вас окружује крије профит и да га само треба препознати и остварити*. Друга папирна патка залепрша преко собе. Остале публикације није ни отворио јер је унапред знао шта у њима пише. Он их побаца преко собе и зареза животињски.

11. Након неколико дана, док је мрзоволно сецкао парадајз у кухињи, паде му на памет идеја. Зашто не би покушао да гранулира парадајз? Можда је то права примена технологије. Предочавао је себи све предности које би гранулирани парадајз имао над оним флашираним или конзервираним.

Истина је била да се човечанство помало уморило од флаша и конзерви, да ништа ново није донесено у области паковања и чувања хране већ цео један век. Конзерва је навиком изгубила своју магију. *Нема више оног мистичког, тошово религиозно осећања да се стварањем конзерве стварају врати забрањеног града, новог света, Пандорине кутије*. Конзерва је мртва, помисли осећајући се пророчки. У прилог његовој тези ишли су и савремени хигијенско-козметички производи: у свима њима криле су се грануле, ти нови симболи прогреса, минијатурне парне машине и електричне сијалице. Већ је видео рекламу:

Сизиф гура камену уз планину. Среће Прометеја.

– *Здраво комшија – каже Сизиф – због чега си ти најбао?*

– *Дао сам људима гранулирање – одговара Прометеј.*

– *То је сјајно. Можда би могао и мени да помогнеш?*

Прометеј севне ваџру из џрста. Сизифова каменчина се претвара у прегршти гранулица. Он сада раздрагано гура камену уз планину и грајући се гранулама као кликерима.

Превице саркастично за рекламу, закључи Пећа. Ипак, идеја га је усхићивала, као да је неко дивно светло бљеснуло у њему и свег га обасјало. Одабрао је експериментални парадајз и ентузијастично приступио процесу.

Срећном околношћу, поступци технологије били су детаљно објашњени по корацима тако да је могао самостално извршити цео експеримент без потребе за разумевањем суштине хемијских процеса. Експеримент је трајао укупно око сат и по и након тога пред њим су лежале четири бледоружичасте гранулице – први гранулирани парадајз у историји. Пећа никад у животу није осетио

такво задовољство због успеха. Био је нестрпљив да испроба иновацију. Оњушио је гранулице. Нису одавале никакав мирис. Продинстао је пола главице лука и убацио куглице у шерпу. Ужасан смрад га запахну и он готово поврати. Гранулирани парадајз имао је мирис труле рибе.

12. Пећу обузе огорчење. *Ја сам јѐбени ѓубиѝник*, рече сам себи. За сваки случај, поновио је експеримент, али је резултат остао исти – гранулирани парадајз био је лишен све своје парадајзности.

Током следећих неколико дана покушао је и са другим намирницама. Гранулирани лук изгубио је сваку арому, гранулирана паприка имала је мирис парфема, сир мирис покошене траве... Технологија је била чист промашај за прехранбену индустрију.

Но, и поред очајања због неуспеха, Пећу је опчињавала магија претварања органске материје у форму грануле. Створио је некакав нејасан духовни однос према ствари – гранулирајући осећао се као уметник. Гранулирање је носило један посебан саркастично-критички однос према цивилизацији, историји, природи, самом постанку и крају света. Пећа је гранулиране објекте стављао у тегле са натписима. Није гајио никакве илузије да би његова уметност могла бити призната, да би могла имати икакво значење за друге. Ипак је наставио. Направио је полицу за тегле и сваким даном додавао по неколико нових, смејући се често као луди научник из цртаног филма. Све се кретало у бесомучним круговима, светла, стакло, материја... Мало је јео и често повраћао. Напокон исцрпљен паде у кревет. Занос је ишчилео, остављајући га бесконачно празним.

13. Кретао се као зомби. Зурио у плафон или кроз прозор. Све што је видео изазивало је у њему мучнину, све се чинило неподношљивим. Желео је да нестане, али и ништавило се чинило неподношљивим као и постојање. Дуго се није купао и све око њега је заударало. Понекад би лежао на плочицама у купатилу, прислонивши уво на њих и умишљао да чује кретање керамике. Кад би неко повукао воду у суседном стану, стезао би зубе до бола. Прекинуо је све међуљудске контакте. Био је сам и болестан.

14. Онда му је синила нова идеја, последњи трзај.

Једног дана стао је пред полицу са гранулама и дуго их посматрао. На једној тегли испуњеној светлосивим куглицама стајао је натпис: ГРАНУЛИРАНА РИБА. *Па да*, помисли Пећа са ироничним изразом лица, *ѝто је ѓранулирана риба, сиве куглице које су некад биле хладнокрвни кичмењак. Али ѝѝја је њена суѝѝина? То је мрѝви орђанизам, ѓранулирани леѝ. Еѝѝо ѓосѝодо еѝохалне ѝословне идеје: са ѝоносом објављујемо да ѝеѝнолођија за универзално ѓранулирање оѝвара нову сѝираницу у исѝорији ѝођребниѝѝива. Смрѝ је*

најсиџурнији ѿсао, ѿо сви знају. Ни ѿу ниџиѿа ново није донейѿо, већ вековима. Наравно да ниџиѿа неће у ѿѿиѿуноџи замениѿи сѿаро добро ѿрулење у земљи, али савремени човек ѿежи ѿѿме да буде савремен у свим аѿекѿима, чак и у смрѿи. Оѿуд све више кремирања на заѿаду иако је ѿо иѿѿочњачки конѿейѿи. Гранулирање је боље. То је модел ѿравоџ заѿадноџ, савременоџ ѿѿреба. Грануле су ѿраѿиѿичније од ѿейела. Ако се, на ѿримеѿ, урна са ѿейелом ѿросѿе на ѿейих, не ѿреѿѿаје ниџиѿа друџо до усисаѿи ѿѿѿѿника. Грануле се моџу ѿѿѿуѿиѿи, држаѿи у сѿакленој ѿеџли или чак у новчанику, ѿако да ожалѿѿићени моџу увек биѿи близу ѿреминулоџ.

Пеѿино лице обасја демонски сјај. Није уопште веровао у успех. Истовремено је и веровао. Није знао шта тачно мисли, све је било збркано. Гранулирање мртваца било је истовремено озбиљан пословни план и груба шала.

15. Те јесени се на Новосадском сајму одржавао трећи међународни сајам погребне опреме и услуга. Пеѿа је закупио мали штанд као индивидуални излагач. За ту прилику гранулирао је неколико свињских крменадли и цео један јунеѿи бут. Наравно, до људског тела било је тешко доћи, барем на легалан начин, али узорци су довољно добро илустровали принцип. На рачунару је направио постер и флајере под паролом „ПОЧИВАЈ У ГРАНУЛАМА”. У тексту је објавио рат покопавању и кремирању, тим варварским и заосталим поступцима са преминулима. Током целог првог дана сајма нико није обратио пажњу на нову технологију. Поред њега, једна словачка фирма излагала је мумифициране кућне љубимце и посетиѿѿи су се сјатили на њихов штанд. Пеѿа на послетку изађе из сале са изразом отвореног презира на лицу. Више се није ни враћао.

16. Био је крај.

17. Стрпао је технологију назад у кутију и изнео је на терасу. Док је стајао над њом са упаљачем у руци, схвати да не може да је запали. *Сад је ионако свеједно*, помисли.

Почео је да пије. Данима се вукао градом коже преврнуте на наличје. Пријатељи и познаници једва су га препознавали. Причао је гласно и неповезано, често се церекајући као лудак. Прорицао је пропаст света и наздрављао смрти и ништавилу. Најзад је почео да разговара сам са собом. Често би се пренуо, нашавши се у непознатој улици или кафани за коју пре није ни знао да постоји. Свуда га је пратио један црни пас, за кога је пролазницима тврдио да је вук. *Ти си ѿѿеѿо моџ деду, јел да? Јеси, јеси, ѿубре мало...*, тепао му је.

Пеѿа и вук...

18. Био је крај.

19. Вране су крештале изнад, у крошњама. Пећа се прену. Болела га је глава и поглед му је био мутан. Осети ветар на лицу. Био је ван града, у шуми. У џепу напипа конопац. Сад сам и ја нашао своје вукове, помисли и благо се насмеши. Кренуо је ка излазу из шуме. Хладно јесење сунце обасјавало је поље кукуруза и на хоризонту усамљено дрво. Са дрвета није ништа висило. Још увек.